

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 16 maja 2024 r.

Pozycja 109

POSTANOWIENIE z dnia 26 stycznia 2024 r. Sygn. akt Ts 124/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski – przewodniczący
Andrzej Zielonacki – sprawozdawca
Jarosław Wyrembak,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 15 kwietnia 2021 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej A.C.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnąć zażalenia.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 27 sierpnia 2020 r., wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego tego samego dnia (data nadania), A.C. (dalej: skarżąca) – reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru – zarzuciła niezgodność:

1) ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, ze zm.; dalej : ustawa z 1946 r.), w tym jej art. 3, art. 6 ust. 1 oraz art. 7 ust. 1-6,

2) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz. U. Nr 16, poz. 62, ze zm.; dalej : rozporządzenie z 1947 r.), w tym jego § 65, § 71, § 72, § 73, § 74 oraz § 75,

3) dekretu z dnia 20 grudnia 1946 r. o zmianie ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 72, poz. 394; dalej : dekret z 1946 r.)

– z:

a) art. 2, art. 8 ust. 1, art. 7, art. 64 ust. 2, art. 77 ust. 1 oraz art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.),

b) art. 49 oraz art. 68 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 r. (Dz. U. Nr 30, poz. 227; dalej : Konstytucja kwietniowa),

c) art. 99 ustawy z dnia 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 44, poz. 267, ze zm.; dalej: Konstytucja marcowa) w związku z art. 81 ust. 2 Konstytucji kwietniowej oraz art. 2, art. 3 i art. 98 Konstytucji marcowej,

1) zarządzenia Ministra Komunikacji z dnia 26 marca 1947 r. o ogłoszeniu dziesiątego wykazu przedsiębiorstw komunikacyjnych podlegających przejęciu na własność Państwa (M. P. Nr 42, poz. 313),

2) „zarządzenia Ministra Komunikacji z dnia 28 lutego 1949 r. w sprawie objęcia niektórych upaństwowionych przedsiębiorstw komunikacyjnych”,

3) „uchwał Rady Ministrów, w tym uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1948 r.

4) orzeczenia nr 17 Ministra Komunikacji o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstw komunikacyjnych (M. P. nr A-4, poz. 44),

5) „postanowienia o upaństwowieniu”,

6) „orzeczenia Zespołu Odwoławczego Głównej Komisji do Spraw Upaństwowienia Przedsiębiorców z dnia 7 stycznia 1949 r.”

– z:

a) art. 2, art. 8 ust. 1, art. 7, art. 64 ust. 2, art. 77 ust. 1 oraz art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

b) art. 49, art. 68 i art. 81 Konstytucji kwietniowej,

c) art. 99 Konstytucji marcowej w związku z art. 81 ust. 2 Konstytucji kwietniowej oraz art. 2, art. 3 i art. 98 Konstytucji marcowej.

1. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 2020 r. skarżąca – na podstawie art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej : uotpTK) – została wezwana do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) precyzyjne wskazanie, które przepisy ustawy z 1946 r., rozporządzenia z 1947 r. oraz dekretu z 1946 r. stanowią przedmiot zaskarżenia,

2) dokładne uzasadnienie zarzutów niezgodności zakwestionowanych przepisów z wymienionymi w skardze konstytucyjnej przepisami Konstytucji.

Odpis powyższego zarządzenia został doręczony pełnomocnikowi skarżącej w dniu 14 grudnia 2020 r.

2. W sporządzonym przez pełnomocnika piśmie procesowym z 21 grudnia 2020 r., wniesionym do Trybunału tego samego dnia (data nadania), skarżąca wyjaśniła, że kwestionuje: art. 1, art. 3 ust. 1 cz. C pkt 1 i ust. 4-6, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1-6 ustawy z 1946 r., § 65 ust. 1 i 2, § 66 ust. 1, § 71, § 72, § 73 ust. 1-3, § 74 i § 75 ust. 1-4 rozporządzenia z 1947 r. oraz art. 1 pkt 1 dekretu z 1946 r., przedstawiła wywody w przedmiocie niezgodności tych przepisów z obowiązującą Konstytucją oraz Konstytucją marcową i Konstytucją kwietniową, a także wniosła „o przedłużenie udzielonego terminu o 14 dni lub udzielenie dodatkowego 14-dniowego terminu (...) celem ewentualnego dodatkowego uzupełnienia odpowiedzi wniesionej na zarządzenie”.

3. Postanowieniem z 15 kwietnia 2021 r. Trybunał Konstytucyjny odrzucił wniosek o przedłużenie terminu do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej oraz odmówił skardze konstytucyjnej nadania dalszego biegu.

Trybunał zwrócił uwagę, że: tylko art. 3 ust. 1 cz. C pkt 1 i ust. 6 ustawy z 1946 r. oraz art. 1 pkt 1 dekretu z 1946 r. stanowiły podstawę normatywną wydanych wobec skarżącej rozstrzygnięć, powołane przez skarżącą nieobowiązujące przepisy Konstytucji marcowej i Konstytucji kwietniowej nie mogą stanowić wzorców kontroli w niniejszej sprawie, skarżąca

kwestionowała zaniechanie legislacyjne (będące poza kognicją polskiego sądu konstytucyjnego), a także – mimo stosownego wezwania – nie uzasadniła w sposób przepisany postawionych przez nią zarzutów, skupiając się na omawianiu nieprawidłowości w powojennych postępowaniach nacjonalizacyjnych.

Odpis powyższego postanowienia został doręczony pełnomocnikowi skarżącej w dniu 4 maja 2021 r.

4. Pismem procesowym z 11 maja 2021 r., sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału tego samego dnia (data nadania), skarżąca wniosła zażalenie na postanowienia z 15 kwietnia 2021 r., w którym zarzuciła Trybunałowi Konstytucyjnemu obrazę:

- art. 61 ust. 4 pkt 2 uotpTK „poprzez niezasadne i błędne wydanie postanowienia odmawiającego nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej i poprzez niezasadne uznanie, iż wniesiona i doprecyzowana na skutek zarządzenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2020 r. skarga konstytucyjna zawierała braki formalne oraz poprzez niezasadne uznanie, że nie zostały przez skarżącą usunięte braki formalne skargi”;

- art. 61 ust. 4 pkt 3 uotpTK „poprzez niezasadne uznanie, iż nie zostały usunięte braki formalne skargi oraz przez wadliwe wskazania podstawy prawnej przy określeniu samodzielnej przesłanki odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu z uwagi na nieuwspięcie braków formalnych skargi skoro w takim przypadku art. 61 ust. 4 pkt 3 ustawy nie ma zastosowania”;

- art. 104 uotpTK „poprzez wydanie postanowieni[a] o odmowie nadania dalszego biegu skardze w sytuacji, gdy brak było uzasadnienia do wydania takiego postanowienia”;

- art. 53 ust. 1 uotpTK „poprzez jego naruszenie na skutek wadliwie dokonanej oceny, że skarżąca nie uzasadniła i nie wskazała w jaki sposób skarżone przepisy naruszają jej prawa lub wolności wymienione w skardze konstytucyjnej i nie wykazała wszystkich przesłanek koniecznych do prawidłowego sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej pomimo, iż skarżąca je wskazała i uzasadniła”, a także „poprzez jego naruszenie na skutek wadliwie dokonanej oceny, że skarżąca przy sporządzeniu skargi konstytucyjnej nie wskazała i nie wykazała wszystkich przesłanek koniecznych do prawidłowego sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej”.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej : uotpTK) skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym, badając w szczególności, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdzono istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2. Trybunał Konstytucyjny w obecnym składzie stwierdza, że odniesienie się do treści zażalenia musi zostać poprzedzone uwagami natury ogólnej, dotyczącymi zasady skargowości, obowiązującej w tym postępowaniu. Zgodnie z art. 67 ust. 1 uotpTK Trybunał przy orzekaniu jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym albo skardze konstytucyjnej. Zasada ta wymaga, aby to sam inicjator postępowania określił akt normatywny lub jego część, które mają być przedmiotem kontroli. Trybunał nie może z urzędu rozszerzyć tak wskazanego przedmiotu kontroli. Podmiot występujący z zażaleniem na

postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu sam określa zatem granice, w ramach których sprawa podlega rozpoznaniu. Istotna jest przy tym funkcja, jaką pełni ten środek odwoławczy. Jak wynika z treści art. 61 ust. 5 uotpTK, na postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu skarżącemu przysługuje zażalenie do Trybunału w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia tego postanowienia. Przedmiotem zażalenia jest wydane w ramach wstępnej kontroli postanowienie dotyczące oceny strony formalnej skargi. Ze względu na to, że przepis ten stanowi o postanowieniu o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu, należy uznać, że zażalenie może odnosić się jedynie do przedstawionych przez Trybunał Konstytucyjny argumentów przemawiających za negatywną oceną strony formalnej skargi. Brak takiego odniesienia musi zostać każdorazowo oceniony jako niepodważenie zasadności argumentacji zawartej w zaskarżonym postanowieniu i skutkować będzie nieuwzględnieniem zażalenia (por. postanowienie TK z 31 października 2011 r., sygn. Ts 306/10, OTK ZU nr 5/B/2011, poz. 381).

3. Przystępując do oceny wniesionego środka odwoławczego, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że skarżąca w uzasadnieniu zażalenia nie zakwestionowała podstawy odmowy w zakresie tego, że jedynie art. 3 ust. 1 cz. C pkt 1 i ust. 6 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, ze zm.) oraz art. 1 pkt 1 dekrety z dnia 20 grudnia 1946 r. o zmianie ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 72, poz. 394) stanowiły podstawę rozstrzygnięcia co do *meritum* w jej sprawie. W związku z powyższym zażalenie w tej części nie podlega uwzględnieniu.

4. W dalszej kolejności Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu jest prawidłowe. Formułując zarzuty przedstawione w zażaleniu, skarżąca nie zdołała skutecznie podważyć podstaw odmowy. Rozpatrywane zażalenie nie wnosi do niniejszej sprawy żadnych nowych merytorycznych argumentów; skarżąca utrzymuje, że ustalenia Trybunału – poczynione w zaskarżonym postanowieniu – nie powinny wywołać wobec niej negatywnych skutków procesowych. Sformułowana w zażaleniu argumentacja stanowi w znacznej mierze powtórzenie treści pisma procesowego stanowiącego odpowiedź na zarządzenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 2020 r. (wzywające do usunięcia braków formalnych), co świadczy o niezrozumieniu przez skarżącą istoty zażalenia na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu skardze.

Należy przypomnieć, że nadanie skardze konstytucyjnej dalszego biegu uwarunkowane jest dochowaniem wymogów formalnych przewidzianych w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 53 uotpTK. Przepisy te określają konieczne elementy, które musi obejmować skarga konstytucyjna. Ich brak uzasadnia wydanie zarządzenia wzywającego do ich usunięcia. Jeżeli braki formalne skargi konstytucyjnej nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie (przy czym chodzi tu zarówno o niezłożenie pisma procesowego w przedmiocie ich wykonania, jak i o pismo, które czyni to jedynie „na pozór”), Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Tryb ten miał zastosowanie w niniejszej sprawie. Jak stwierdzono w zaskarżonym postanowieniu, skarżąca – pomimo wezwania – nie uzasadniła, w jaki sposób kwestionowane przepisy naruszają jej prawa lub wolności wymienione w *petitum* skargi, skupiając się na przedstawieniu stanu faktycznego, procesie nacjonalizacji przemysłu w Polsce, jak również na przytoczeniu uchwały składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z 5 listopada 2007 r., sygn. akt I OPS 2/07 (ONSAiWSA nr 1/2008, poz. 5) oraz na wskazaniu, jakie jej prawa i wolności konstytucyjne zostały naruszone. Skoro Trybunał, dokonując analizy formalnej skargi konstytucyjnej, dopatrzył się uchybień, które mogły zostać sanowane, to obowiązkiem skarżącej było wykonać wezwanie

Trybunału z należytą starannością (zwłaszcza, że zarządzenie sędziego TK zawierało stosowne pouczenie w brzmieniu: „W przypadku nieusunięcia powyższych braków w wyznaczonym terminie, wydane zostanie postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu”).

5. Na uwzględnienie nie zasługuje także kolejny zarzut, w myśl którego – w ocenie skarżącej – kwestionowane postanowienie jest wadliwe, albowiem wskazuje błędną podstawę odmowy. Trybunał zwraca uwagę, że w kwestionowanym postanowieniu na s. 14 uzasadnienia omyłkowo wskazano punkt 3 zamiast punktu 2 art. 61 ust. 4 uotpTK, co zostało sprostowane w trybie art. 109 ust. 1 uotpTK postanowieniem z 4 listopada 2021 r. O oczywistym charakterze tej omyłki stanowi zarówno treść postanowienia, jak i motywy uzasadnienia. Na s. 13 wyjaśniono podstawę odmowy nadania skardze dalszego biegu; skarżąca nie uzasadniła, w jaki sposób kwestionowane przepisy naruszają jej prawa lub wolności wymienione w Konstytucji, skupiając się na przedstawieniu stanu faktycznego, procesie nacjonalizacji przemysłu w Polsce, przytoczeniu uchwały NSA oraz na wskazaniu, jakie jej prawa i wolności konstytucyjne zostały naruszone. Omyłka ta miała charakter jedynie techniczny i pisarski, nie zmieniała ani sensu rozstrzygnięcia, ani jego uzasadnienia. W konsekwencji zarzut w tym zakresie nie mógł stanowić skutecznej podstawy do zakwestionowania postanowienia o odmowie nadania skardze dalszego biegu.

6. Zarzut naruszenia art. 104 uotpTK także należy uznać za niezasadny. Jak bowiem stanowi ten przepis: „[p]ostanowienia kończące postępowanie wydawane są po zamknięciu rozprawy lub na posiedzeniu niejawnym. Wymagają one uzasadnienia” (ust. 1), „[p]ostanowienia niekończące postępowania w sprawie mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności” (ust. 2). Z przytoczonych ustępów wskazanego przez skarżącą przepisu bez wątpienia wynika, że tylko pierwszy z nich odnosi się do kwestionowanego postanowienia. Niemniej jednak wydane w niniejszej sprawie postanowienie z 15 kwietnia 2021 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w żaden sposób go nie narusza, gdyż orzeczenie to zostało wydane na posiedzeniu niejawnym oraz zawiera uzasadnienie. Sama okoliczność, że przedmiotowe uzasadnienie nie przekonuje skarżącą (w *petitum* zażalenia wskazała, iż miało dojść do naruszenia art. 104 uotpTK poprzez wydanie tego postanowienia „w sytuacji, gdy brak było uzasadnienia do [jego] wydania”), nie oznacza automatycznego naruszenia dyspozycji art. 104 uotpTK. Zauważyć przy tym należy, że skarżąca nie przedstawiła żadnych argumentów na czym powołany przez nią „brak uzasadnienia” polega.

7. Trybunał zauważa również, że skarżąca w zażaleniu wyraziła opinię, iż zarzuty podniesione przez nią w skardze konstytucyjnej nie odnoszą się do zaniechania, lecz do pominięcia prawodawczego. Poza tym ogólnym stwierdzeniem nie wskazała żadnych merytorycznych argumentów przemawiających za trafnością własnych twierdzeń. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego zażalenie musi wnosić takie argumenty, które podważyłyby prawidłowość rozstrzygnięcia Trybunału w postanowieniu o odmowie nadania skardze dalszego biegu (por. postanowienia TK z: 10 listopada 2010 r., sygn. Ts 59/10, OTK ZU nr 6/B/2010, poz. 473; 21 kwietnia 2010 r., sygn. Ts 278/09, OTK ZU nr 2/B/2010, poz. 136).

8. Na zakończenie Trybunał Konstytucyjny pragnie w tym miejscu po raz kolejny (zob. np. postanowienie TK z 6 listopada 2008 r., sygn. P 5/07, OTK ZU nr 8/A/2008, poz. 163) podkreślić, że jest świadomy naruszeń praw człowieka w okresie przed 1989 r., jak również stanowiących w okresie Polski Ludowej aktów normatywnych niespełniających obecnych standardów demokratycznego państwa prawnego (w tym jawnie naruszających istotę prawa własności). Nie jest wykluczone, że normy i zasady konstytucyjne mogą wymagać od

państwa naprawienia szkód wyrządzonych przez niezgodne z prawem działania organów władzy publicznej podjęte przed 17 października 1997 r., w tym także szkód wyrządzonych przed upływem wielu dziesięcioleci. W takim wypadku wymagane byłoby jednak ustanowienie odpowiednich regulacji ustawowych, które skorygują skutki naruszeń prawa w przeszłości, biorąc pod uwagę zarówno interesy osób poszkodowanych tymi naruszeniami, słusze interesy innych osób oraz interes ogólnospołeczny, a w szczególności wymóg zapewnienia bezpieczeństwa prawnego i pewności prawa.

Ponadto należy przypomnieć, że zakres czasowy skutków wyroku polskiego sądu konstytucyjnego w sferze stosowania prawa jest limitowany, co w przypadku skarżącej – gdyby hipotetycznie przyjąć, że możliwe byłoby wydanie przez TK wyroku uwzględniającego skargę konstytucyjną – oznaczałoby brak możliwości „odwrócenia” następstw prawnych obowiązywania ustawy z 1946 r., które ziściły się przed wejściem w życie obowiązującej Konstytucji (zob. M. Wiącek, *Znaczenie stosowania Konstytucji marcowej w Polsce Ludowej dla orzecznictwa sądów i Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2012, s. 54 i n. oraz cytowane tam orzecznictwo i piśmiennictwo).

W tym stanie rzeczy postanowiono jak w sentencji.